POLSKI MIĘDZY JĘZYKAMI

SCENARIUSZ LEKCJI JPJO

Temat: *Język inkluzywny – dlaczego słowa mają znaczenie?*

METRYCZKA ZAJĘĆ

POZIOM B1

CZAS TRWANIA ok. 90 min

FORMA słuchanie + praca z tekstem + analiza słownictwa + dyskusja + ćwiczenia gramatyczne

MATERIAŁY

- podcast z prof. Katarzyną Kłosińską
  POLKAst odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*
- karta pracy
- tablica/flipchart
- markery

CELE OGÓLNE

- zapoznanie osób uczących się z pojęciami *języka inkluzywnego* (włączającego) i *feminatywów*
- rozwijanie wrażliwości językowej oraz przełamywanie barier w stosowaniu form neutralnych i żeńskich

CELE SZCZEGÓŁOWE. OSOBA UCZĄCA SIĘ POTRAFI

- rozumieć i definiować pojęcia: *język inkluzywny*, *feminatyw*, *wykluczenie*, *wrażliwość językowa*
- tworzyć żeńskie formy nazw zawodów i funkcji za pomocą odpowiednich przyrostków
- przekształcać zdania w czasie przeszłym z zachowaniem poprawnej zgody gramatycznej (podmiot–orzeczenie)
- zastosować w praktyce strategie unikania form wyłącznie męskich w komunikacji oficjalnej
- wyrazić i uzasadnić swoje zdanie w kulturalnej dyskusji na tematy społeczne

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1 FAZA WPROWADZAJĄCA | OK. 10 MIN

- **Rozgrzewka językowa**: lektor/ka zapisuje na tablicy dwa słowa: *INKLUZYWNY* oraz *EKSKLUZYWNY*; prosi osoby uczące się o próbę zdefiniowania tych słów na podstawie skojarzeń z ich językami ojczystymi (np. ang. *inclusive*/*exclusive*)
- **Dyskusja sterowana**: Co to znaczy, że język kogoś „włącza" (jest inkluzywny) albo „wyklucza"? Jak można kogoś obrazić lub sprawić, że poczuje się pominięty, samym doborem słów?
- **Wprowadzenie do tematu**: przedstawienie postaci prof. Katarzyny Kłosińskiej oraz tematyki 4. odcinka POLKAstu

2 FAZA REALIZACYJNA (SŁUCHANIE I PRACA Z TEKSTEM) | OK. 65 MIN

KROK A. PRACA ZE SŁOWNICTWEM PRZED SŁUCHANIEM | OK. 10 MIN

- osoby uczące się w parach dopasowują słowa z podcastu do ich definicji

ĆWICZENIE 1. Słowniczek pojęć
Dopasuj słowo do jego wyjaśnienia.

1. Feminatyw
2. Wykluczenie
3. Nazwa godnościowa
4. Wrażliwość
5. Narzucić coś

1: D, 2: B, 3: A, 4: C, 5: E

A. Oficjalna nazwa stanowiska, zawodu lub tytułu (np. dyrektor, profesor).
B. Sytuacja, w której jakaś grupa społeczna jest pomijana, niewidoczna lub spychana na margines.
C. Zauważanie potrzeb i uczuć innych ludzi, dbanie o to, by ich nie urazić.
D. Żeńska forma gramatyczna nazwy zawodu lub funkcji (np. psycholożka, architektka).
E. Zmusić kogoś do przyjęcia jakiejś zasady lub opinii wbrew jego woli.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

KROK B. PRACA Z NAGRANIEM (SŁUCHANIE) | OK. 20 MIN

Wskazówka. Jeśli tempo wypowiedzi jest zbyt szybkie, można odtworzyć podcast na Spotify/YouTube z prędkością 0.85x lub 0.9x.

SŁUCHANIE 1 – GLOBALNE ZROZUMIENIE (WYBÓR WIELOKROTNY)

Posłuchaj fragmentu podcastu i wybierz poprawną odpowiedź.

1. Według gościni podcastu język inkluzywny to przede wszystkim:
   a) nowa, skomplikowana moda, którą wymyślili młodzi ludzie
   b) język szacunku, który dba o to, by nikt nie czuł się pominięty lub urażony
   c) język używany wyłącznie w oficjalnych dokumentach państwowych
2. Profesor Kłosińska podkreśla, że język:
   a) nigdy się nie zmienia i musimy chronić stare zasady
   b) zmienia się naturalnie, ponieważ zmienia się świat i nasze społeczeństwo
   c) powinien być kontrolowany przez specjalne urzędy

1:b, 2: b

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

SŁUCHANIE 2 – ANALIZA ARGUMENTÓW

Posłuchaj fragmentu na temat feminatywów. Zapisz w tabeli główne argumenty za ich stosowaniem oraz bariery, o których mówi badaczka.

DLACZEGO WARTO UŻYWAĆ FORM TYPU *CHIRURŻKA* CZY *PSYCHOLOŻKA*?	DLACZEGO DLA NIEKTÓRYCH POLAKÓW TE SŁOWA BRZMIĄ NIENATURALNIE?
• kobiety chcą być widoczne w języku • pokazuje to ich status zawodowy	• ludzie nie są przyzwyczajeni do ich brzmienia • niektórym kojarzą się z językiem potocznym

KROK C. MODUŁ GRAMATYCZNO-SŁOWOTWÓRCZY | OK. 35 MIN

Komentarz dla lektora/ki. Tworząc żeńskie nazwy zawodów (feminatywy), pamiętamy o:

- **słowotwórstwie**: najpopularniejszy jest przyrostek **-ka** (np. *ekspertka*), w którym przy słowach zakończonych na **-g** zachodzi wymiana na **-ż-** (*psycholog --> psycholożka*); przy niektórych rzeczownikach używamy **-ini /-yni** (*gość --> gościni, wychowawca --> wychowawczyni*);
- **zgodzie gramatycznej**: zmiana podmiotu z męskiego na żeński wymaga zmiany formy przymiotnika i czasownika w czasie przeszłym (np. *Znany profesor napisał --> Znana profesorka napisała*).

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

ĆWICZENIE 2. PRZEREDAGUJ BIOGRAMY (TRANSFORMACJA ZDAŃ)
Przekształć zdania na wersję żeńską. Pamiętaj o zmianie nazwy zawodu, przymiotników i czasowników w czasie przeszłym.

1. Nasz główny architekt zaprojektował ten nowoczesny wieżowiec w centrum Warszawy.
   WERSJA ŻEŃSKA: Nasza.....
   .....
2. Doświadczony psycholog przeprowadził trudne badanie naukowe i opublikował wyniki.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....
3. Młody naukowiec zdobył prestiżowe stypendium i wyjechał na uniwersytet do Paryża.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....
4. Czy ten znany socjolog napisał już nową książkę o zmianach w społeczeństwie?
   WERSJA ŻEŃSKA: Czy ta .....
   .....
5. Oficjalny gość konferencji wygłosił otwierające przemówienie w języku angielskim.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....

1: Nasza główna architektka zaprojektowała ten nowoczesny wieżowiec...; 2: Doświadczona psycholożka przeprowadziła trudne badanie naukowe i opublikowała wyniki; 3: Młoda naukowczyni zdobyła prestiżowe stypendium i wyjechała...; 4: Czy ta znana socjolożka napisała już nową książkę...?; 5: Oficjalna gościni konferencji wygłosiła otwierające przemówienie...

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

ĆWICZENIE 3. SZYBKI QUIZ – WYBIERZ POPRAWNĄ FORMĘ

Wybierz jedno słowo, które poprawnie uzupełnia zdanie.

1. Moja siostra studiuje filologię i w przyszłości chce zostać wybitną (**filolożką/filologą/ filologinią**).
2. Anna Nowak została powołana na stanowisko nowej (**premierki/premierowej/pani premierki**) rządu.
3. Ta restauracja ma świetne menu, bo pracuje tam genialna (**szefowa/szefka/szefini**) kuchni.
4. Na pytania dziennikarzy odpowiadała (**rzeczniczka/rzecznika/rzeczniką**) prasowa policji.
5. Ta utalentowana (**reżyserka/reżyserowa/reżyseryni**) zdobyła główną nagrodę na festiwalu filmowym.
6. Nowy lek na tę rzadką chorobę odkryła polska (**biolożka/biologa/biologini**) pracująca w PAN.
7. Nasza firma technologiczna szuka osoby na stanowisko (**programistki/programistowej/programistry**).
8. Profesor Maria Kowalska jest wybitną (**naukowczynią/naukową/nauką**) i prowadzi badania nad klimatem.
9. Na uniwersytecie wykład wygłosiła zaproszona (**gościni/ gość/gościówka**) z Sorbony.
10. Projektem nowego osiedla zarządza doświadczona (**inżynierka/inżynierowa/inżyniera**).

1: filolożką, 2: premierki, 3: szefowa, 4: rzeczniczka, 5: reżyserka, 6: biolożka, 7: programistki, 8: naukowczynią, 9: gościni, 10: inżynierka

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

ĆWICZENIE 4. PRAKTYCZNE STRATEGIE INKLUZYWNOŚCI

Przekształć oficjalne komunikaty tak, aby były inkluzywne (zastosuj symetrię lub formy opisowe):

1. **Ogłoszenie:** „Każdy student ma obowiązek przynieść swój indeks do dziekanatu. Profesorowie będą sprawdzać oceny".
   ❗ Użyj formy opisowej wobec studentów oraz symetrii dla profesorów.
   Twoja wersja: .....
   .....
2. **Mail HR:** „Szukamy managera z dużym doświadczeniem. Nasz klient to znany dyrektor z branży IT".
   ❗ Dopisz formy żeńskie do słów manager oraz dyrektor.
   Twoja wersja: .....
   .....
3. **Regulamin:** „Jeśli uczeń spóźni się na lekcję więcej niż 15 minut, nauczyciel ma prawo nie wpuścić go do sali."
   ❗ Użyj formy podwójnej dla ucznia i uniknij zaimka *go*, zastępując go sformułowaniem *tej osoby*.
   Twoja wersja: .....
   .....

Na przykład:
1: Każda osoba ucząca się ma obowiązek... Profesorki i profesorowie będą sprawdzać oceny; 2: Szukamy managera lub managerki... Nasz klient / nasza klientka to znany dyrektor / znana dyrektorka...; 3: Jeśli uczeń lub uczennica spóźni się... lektor/ka (nauczyciel/nauczycielka) ma prawo nie wpuścić tej osoby do sali.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

3 FAZA PODSUMOWUJĄCA (PRODUKCJA JĘZYKOWA) | OK. 15 MIN

Mówienie w grupach. Lektor/ka dzieli osoby uczące się na 3-osobowe grupy. Wybierają jedną sytuację i dyskutują, jak zachować się językowo, korzystając z „banku językowego".

Bank językowy dla B1

- Moim zdaniem powinniśmy... / Zgadzam się z prof. Kłosińską, że...
- Z jednej strony..., ale z drugiej strony...
- W moim języku ojczystym ten problem rozwiązuje się tak, że...

Sytuacja 1. Prowadzisz oficjalną konferencję. Na sali siedzą kobiety i mężczyźni z tytułem profesora. Jak się przywitasz (*Witam profesorów...*; *Witam panie i panów profesorów...*; *Witam profesorki i profesorów...*)?
Sytuacja 2. Twoja znajoma skończyła architekturę. Nie lubi słowa *architektka* i woli, gdy mówi się do niej *pani architekt*. Czy należy szanować jej decyzję, nawet jeśli popiera się język inkluzywny?
Sytuacja 3. Czy w waszych językach ojczystych również trwa debata o języku inkluzywnym? Jakie są największe wyzwania?

PRACA DOMOWA (DO WYBORU)

- **Wariant A (pisemny)**. Napisz krótki list do redakcji (120–150 słów) na temat: *Czy warto zmieniać język, aby był bardziej włączający?* Użyj co najmniej 3 poznanych form inkluzywnych.
- **Wariant B (badawczy)**. Znajdź w polskich mediach lub ogłoszeniach o pracę 3 przykłady użycia języka inkluzywnego i krótko je oceń.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

NAWA NARODOWA AGENCJA WYMIANY AKADEMICKIEJ

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*

1 PRACA ZE SŁOWNICTWEM I SŁUCHANIE

ĆWICZENIE 1.
Dopasuj słowo (1–5) do jego definicji (A–E).

	SŁOWO/WYRAŻENIE		DEFINICJA/WYJAŚNIENIE
1	Feminityw	A	Oficjalna nazwa stanowiska, zawodu lub tytułu (np. dyrektor, profesor).
2	Wykluczenie	B	Sytuacja, w której jakaś grupa społeczna jest pomijana lub niewidoczna.
3	Nazwa godnościowa	C	Zauważanie potrzeb i uczuć innych ludzi, dbanie o to, by ich nie urazić.
4	Wrażliwość	D	Żeńska forma gramatyczna nazwy zawodu lub funkcji (np. psycholożka).
5	Narzucić coś	E	Zmusić kogoś do przyjęcia jakiejś zasady lub opinii wbrew jego woli.

ODPOWIEDZI: 1: ____ | 2: ____ | 3: ____ | 4: ____| 5: ____

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*

ĆWICZENIE 2.

Posłuchaj wypowiedzi prof. Katarzyny Kłosińskiej i zaznacz poprawną odpowiedź.

1. Według gościni podcastu język inkluzywny to przede wszystkim:
   a) nowa, skomplikowana moda, którą wymyślili młodzi ludzie
   b) język szacunku, który dba o to, by nikt nie czuł się pominięty lub urażony
   c) język używany wyłącznie w oficjalnych dokumentach państwowych
2. Profesor Kłosińska podkreśla, że język:
   a) nigdy się nie zmienia i musimy chronić stare zasady
   b) zmienia się naturalnie, ponieważ zmienia się świat i nasze społeczeństwo
   c) powinien być kontrolowany przez specjalne urzędy

ĆWICZENIE 3.

Przekształć zdania na wersję żeńską. Zmień nazwy zawodów, przymiotniki i czasowniki w czasie przeszłym.

1. Nasz główny architekt zaprojektował ten nowoczesny wieżowiec w centrum Warszawy.
   WERSJA ŻEŃSKA: Nasza.....
   .....
2. Doświadczony psycholog przeprowadził trudne badanie naukowe i opublikował wyniki.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*

3. Młody naukowiec zdobył prestiżowe stypendium i wyjechał na uniwersytet do Paryża.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....
4. Czy ten znany socjolog napisał już nową książkę o zmianach w społeczeństwie?
   WERSJA ŻEŃSKA: Czy ta .....
   .....
5. Oficjalny gość konferencji wygłosił otwierające przemówienie w języku angielskim.
   WERSJA ŻEŃSKA: .....
   .....

ĆWICZENIE 3. SZYBKI QUIZ

Wybierz właściwe słowo z nawiasu.

1. Moja siostra studiuje filologię i w przyszłości chce zostać wybitną (**filolożką/filologą/ filologinią**).
2. Anna Nowak została powołana na stanowisko nowej (**premierki/premierowej/pani premierki**) rządu.
3. Ta restauracja ma świetne menu, bo pracuje tam genialna (**szefowa/szefka/szefini**) kuchni.
4. Na pytania dziennikarzy odpowiadała (**rzeczniczka/rzecznika/rzeczniką**) prasowa policji.
5. Ta utalentowana (**reżyserka/reżyserowa/reżyseryni**) zdobyła główną nagrodę na festiwalu filmowym.
6. Nowy lek na tę rzadką chorobę odkryła polska (**biolożka/biologa/biologini**) pracująca w PAN.
7. Nasza firma technologiczna szuka osoby na stanowisko (**programistki/programistowej/programistry**).

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*

8. Profesor Maria Kowalska jest wybitną (**naukowczynią/naukową/nauką**) i prowadzi badania nad klimatem.
9. Na uniwersytecie wykład wygłosiła zaproszona (**gościni/ gość/gościówka**) z Sorbony.
10. Projektem nowego osiedla zarządza doświadczona (**inżynierka/inżynierowa/inżyniera**).

ĆWICZENIE 4. INKLUZYWNE KOMUNIKATY

Przekształć poniższe teksty tak, by użyć form włączających.

1. „Każdy student ma obowiązek przynieść swój indeks do dziekanatu. Profesorowie będą sprawdzać oceny".

❗ Użyj formy opisowej wobec studentów oraz symetrii dla profesorów.
Twoja wersja: .....
.....

2. „Szukamy managera z dużym doświadczeniem. Nasz klient to znany dyrektor z branży IT".

❗ Dopisz formy żeńskie do słów manager oraz dyrektor.
Twoja wersja: .....
.....

3. „Jeśli uczeń spóźni się na lekcję więcej niż 15 minut, nauczyciel ma prawo nie wpuścić go do sali."

❗ Użyj formy podwójnej dla ucznia i uniknij zaimka *go*, zastępując go sformułowaniem *tej osoby*.
Twoja wersja: .....
.....

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami" realizowanego na UwB ze środków NAWA.

POLSKI MIĘDZY JĘZYKAMI

KARTA PRACY

POLKAst, odc. 4. *Dlaczego potrzebujemy języka inkluzywnego?*

PRACA DOMOWA (DO WYBORU)

- **Wariant A (pisemny)**. Napisz krótki list do redakcji (120–150 słów) na temat: *Czy warto zmieniać język, aby był bardziej włączający?* Użyj co najmniej 3 poznanych form inkluzywnych.
- **Wariant B (badawczy)**. Znajdź w polskich mediach lub ogłoszeniach o pracę 3 przykłady użycia języka inkluzywnego i krótko je oceń.

Scenariusze lekcji JPJO powstały w ramach projektu „Polski między językami” realizowanego na UwB ze środków NAWA.